

XII Campanya Municipal d'Animació Lectora

La Vall d'Uixó

LES COVES SECRETES

QUADERN DE TREBALL

1. QUÈ ÉS UNA COVA?

Una cova és una cavitat natural sota terra. La majoria de les coves es formen en terrenys amb *roca calcària*. Les coves tarden milers d'anys en formar-se. Este procés de formació s'inicia amb l'aigua, la qual circula per la superfície de la terra i quan comença a filtrar-se, a poc a poc va destruint les roques calcàries. A mesura que l'erosió va avançant, va formant les galeries i les sales.

Quan este procés es prolonga durant milers i milers d'anys, l'acció de l'aigua va creant un sistema de coves, unides entre si per túnels i galeries, com és el cas de la muntanya de Sant Josep, que es troba totalment perforada i infestada de coves i galeries, algunes més grans que altres, i moltes, encara sense descobrir, és a dir, totalment reblides de terra, pedres etc., fins a la seua boca i que, de moment, no ens permeten traspasar l'entrada.

Cova de Sant Josep. Entrada.

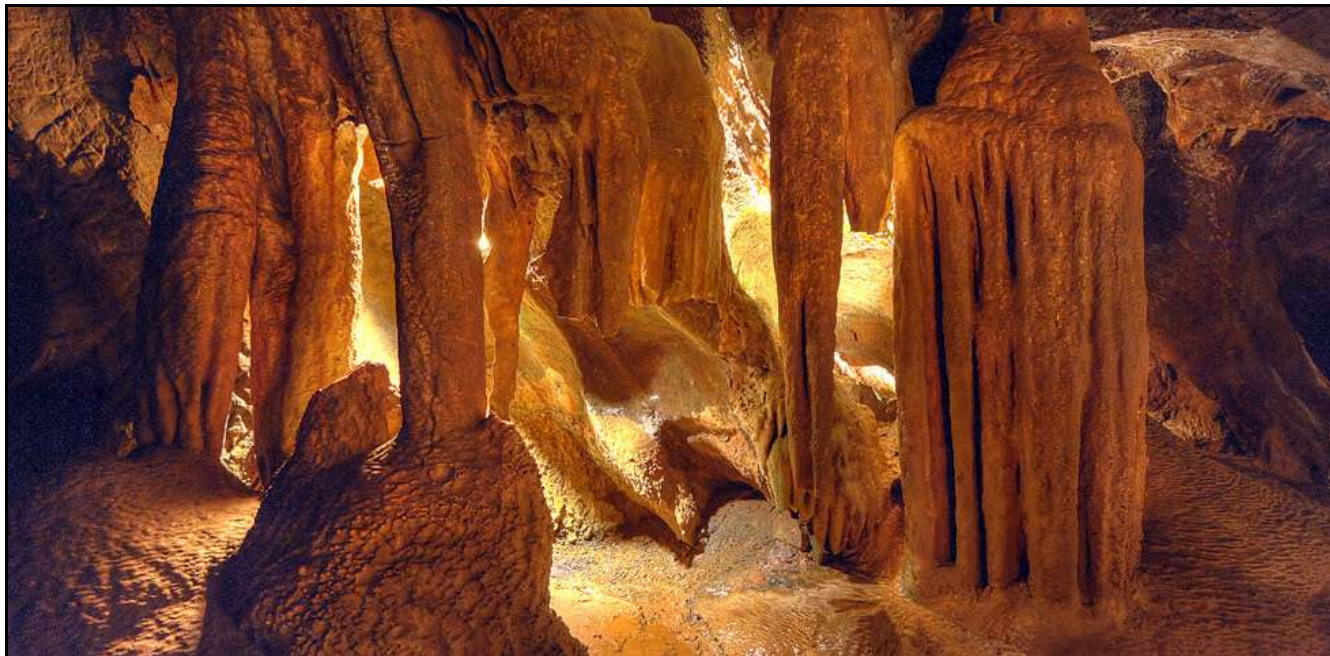
2. LES FORMACIONS DE L'INTERIOR DE LES COVES.

Moltes coves, com la de Sant Josep, presenten en el seu interior multitud de formacions rocoses. Les formacions de l'interior de les coves més conegudes són les *estalactites* i les *estalagmites*.

La seua formació és fàcil d'explicar: L'aigua que discorre sobre la superfície es va filtrant per la roca calcària dissolent un dels minerals que conté la roca calcària: *la calcita*.

L'aigua goteja per les parets de la cova una vegada ha traspasat la superfície. Quasi tota l'aigua s'evapora, però queda una fina capa de calcita adherida a la roca.

Amb el pas de milers d'anys, esta capa de calcita va creixent prenent diverses formes, a vegades, una capa llisa, però en altres casos, es formen les estalactites i les estalagmites.

Les *estalactites* són les formacions de calcita que pengen del sostre. Les *estalagmites*, creixen des del sòl. A vegades, les estalactites i les estalagmites s'ajunten i formen una columna.

3. LA COVA DE SANT JOSEP DES DE LA PREHISTÒRIA.

Durant milers d'anys, la Cova de Sant Josep ha proporcionat un excel·lent refugi als diferents grups humans que l'han utilitzat com a vivenda.

L'existència del riu subterrani que discorre pel seu interior, ha facilitat la vida de les gents que van utilitzar i van modificar algunes zones de l'actual embarcador com a lloc per a viure.

A través de l'*arqueologia* és possible conèixer tot açò. Les excavacions arqueològiques que s'han realitzat en alguns punts d'esta zona de la cova, ens han permés reconstruir com era la seua vida quotidiana des de fa, uns 17.000 anys, data que s'ha pogut obtindre a través de les anàlisis realitzades amb la tècnica del *Carboni 14*.

Estes gents, que van habitar la Cova durant l'època del *Paleolític*, i en èpoques posteriors, fins al Neolític almenys, van fabricar nombrosos utensilis a partir de materials que trobaven en la naturalesa, com pedres, fustes, etc. També utilitzaven i aprofitaven els ossos, pells i astes dels animals que caçaven. Amb ells van realitzar mànecs per a fer altres instruments, arpons, armes, botons i adorns.

En la Cova de Sant Josep i segurament en una altra cova de la contornada, van viure grups humans amb una economia de caçadors-recol·lectors. Esta gent es va adaptar al medi natural en què vivien, caçant i recol·lectant fruits silvestres dels boscos i canviant de lloc segons l'època de l'any. Es traslladen seguint a les bandades d'animals, els quals buscaven aliment i zones menys fredes durant l'hivern.

Els grups humans que van habitar la Cova de Sant Josep, també van modificar i organitzar l'espai que utilitzaven per a viure dins de les coves. Cal destacar un fet molt important i que ens demostra el seu nivell d'intel·ligència: van plasmar el seu art en les parets de la Cova.

Així, en la Cova de Sant Josep podem veure **gravats i pintures rupestres** que representen animals com a bous i cavalls i molts signes, tant gravats com pintats. Els gravats pertanyen a èpoques anteriors a les pintures i a les quals se va atorgar una cronologia post-paleolítica, encara que aquests estan sent revisats en l'actualitat.

Entrada a l'embarcador on es troben les pintures.

Detall de la paret de la cova amb les pintures.

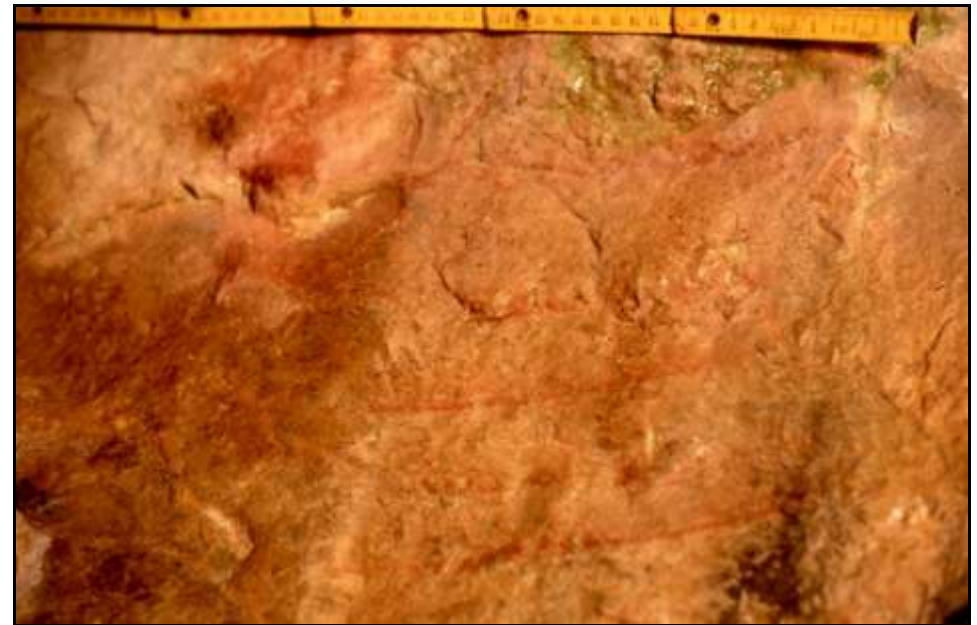
Les pintures rupestres, que es descobriren en 1993, es troben situades al llindar de la Cova. Allí trobem dos panells de roca que conservem les seues representacions realitzades amb pintura de color roig. Si ens fixem bé en elles poden dir que són simples i de tonalitats fosques.

Es tracta de dos pintures grans, separades per una distància d'un poquet més d'un metre. El primer panell que està orientat cap a l'interior de la cova ocupa 180 cm d'ample per 90 d'alt i conté línies entrecreuades. El segon panell és de característiques similars, excepte en l'orientació i la seua grandària, i té representat una línia ondulada.

La seua conservació és lamentable tant per alteracions naturals com per alteracions humanes que s'han fet de forma involuntària.

Panell 1.

Panell 2.

Les pintures rupestres, de les quals no es pot precisar una cronologia exacta, han estat declarades per la UNESCO "Patrimoni de la Humanitat".

Esta zona tan privilegiada des del punt de vista geogràfic, és un dels pocs llocs de pas cap a l'interior de la Serra d'Espadà des de la costa. A més, des del punt de vista geològic, oferix multitud de cavitats més, algunes transformades en comerços i restaurants i altres, encara no explorades.

Estes altres coves també van servir com a llocs per a viure durant molts anys. Per exemple, la cova on hui en dia es troba situat un famós restaurant, va ser durant el Paleolític una de les cavitats més utilitzades pels grups humans de caçadors recol·lectors i és molt probable que en les seues parets es trobaren les millors representacions d'art rupestre. Desgraciadament va ser destruïda en la seua totalitat per a adequar una gran sala de menjador.

Un poc més avant, podem trobar una altra gran cova: **La Cova dels Orgues**, en la que només es va realitzar una excavació en la part exterior de l'entrada. A través dels resultats d'eixa excavació podem saber que també la van habitar durant l'*Edat del Bronze*, en època *ibèrica* i també els *fenicis*.

Entrada a la Cova dels Orgues.

En el cim d'esta muntanya es troba el **Poblat de Sant Josep**. Este poblat, parcialment excavat ja fa molts anys, té diversos nivells d'ocupació. Els primers grups el van ocupar durant l'època coneguda com Edat del Bronze. Va ser abandonat i després, ja durant l'època ibèrica, es va construir un poblat més gran, urbanísticament diferent. Van construir una muralla i, almenys dos torres, a més de cases, corrals, carrers, escales, etc.

En algun moment durant l'època ibèrica, el poblat va ser abandonat, fins que al segle IV dC. va ser ocupat pels romans.

Vista aèria del Poblat de Sant Josep.

Detall d'un dels carrers.

La muntanya de Sant Josep està infestada de multitud de **coves i clavills** que estan totalment farcides de terra, per la qual cosa no podem, de moment, saber el que contenen. Les cavitats que estan relacionades directa o indirectament amb la cova de Sant Josep són: *la Covatxa de l'Ermita, la Cova de Can Ballester, la Cova dels Orgues, Avenc de Sant Josep, Avenc de la Riera, Avenc de la Núvia, Avenc de la Guilla, Avenc de Cavanilles, etc.*

Turó de Sant Josep. Boca de la cova coberta per terra i pedres.

En el segle XVIII, Josep Cavanilles feia referència a les aigües de Sant Josep. També hi ha constància d'elles durant el segle XIX. Però serà des de principi del segle XX quan començarà a explotar-se la cova.

L'any 1902 dos grups de persones competiren per veure quins eren capaços d'endinsar-se més. Un jove va estar a punt de perdre la vida al intentar aplegar a la "Boca del Forn".

L'any 1915 el prestigiós historiador Carlos Sarthou Carreres va fer una exploració parcial.

En 1929 va morir un veí de la Vall a l'intentar superar la "Galeria dels Sifons". Durant els anys 50 i 60 es van descobrir noves galeries. Entre els anys 60 i 70 s'efectuen diversos intents d'exploració subaquàtica. Finalment durant els anys 90 es faran els estudis més exhaustius de la font.

Imatge antiga de l'entrada a la cova

Encara que no s'ha determinat de forma clara l'origen de les seues aigües, alguns estudiosos consideren que té la seua procedència en les filtracions de les serres occidentals de la Vall d'Uixó. Una sèrie de fets fan pensar a uns altres en la possibilitat de que també hi haja contribuït una pèrdua de l'aigua del riu Palància.

El **Paratge de Sant Josep** és un lloc privilegiat, encara ple de sorpreses per descobrir, només cal fixar-se que després de quasi 20.000 anys, els sers humans continuem gaudint d'ell.

5-BIBLIOGRAFIA.

- ALMELA ORENGA, Vicente. "Riego y administración de las aguas en la Vall d'Uixó". Aigualit, 7, 2002, p. 51-64.
- APARICI VILAR, Joaquim. "L'evolució dels cultius al teme de la Vall d'Uixó". Aigualit, 2, 1995, p. 44 ss.
- APROXIMACIÓN para una geografía e historia de la Vall de Uxó, hecha por los alumnos de las Escuelas Nacionales. [La Vall d'Uixó] : [s. N], 1946.
- ARASSA, F.; ROSAS, M. "Les ceràmiques fines tardoromanes del jaciment de Sant Josep (La Vall d'Uixó, Castelló). III Reunió d'Arqueologia Cristiana Hispànica (Maó), 1988, p. 445-450.
- BRUGAL FELIU, M. Excavaciones en el poblado de Sant José (Vall de Uxó). En: Cuadernos de Prehistoria y Arqueología castellonenses. 2, 1975, p 161-162
- CATÀLEG d'informació turística, cultural i patrimonial de la ciutat de la Vall d'Uixó. Ajuntament de la Vall d'Uixó [2007].
- CATÀLEG de les Coves de Sant Josep. Ajuntament de la Vall d'Uixó [s.a.].
- CASABÓ BERNAD, Josep. "160 segles d'història comuna. Aportació a l'estudi de la Vall d'Uixó des de la perspectiva de l'arqueologia. En: Honori García: el personatge, l'època, el centre. Diputació de Castelló, 1997.
- FUERTES PALASÍ, Juan F. El término municipal de Vall d'Uxó: el patrimonio rural no catalogado. La Vall d'Uixó: A.A.V, 2004.
- GAJA MOLIST, Esteban. 25 años de paz en Vall de Uxó. La Vall d'Uixó: Ajuntament, 1964.
- GONZÁLEZ ALONSO, A. "Sant Josep y el arte rupestre de nuestros antepasados". Aigualit, 2, 1995.
- MORELL EVANGELISTA, Ignacio. Manantiales de la provincia de Castellón. Castelló: Diputació, 1992.
- NEBOT I POCAR, Vicent ; BORRÀS I XAVIER, J. "El riu subterrani de Sant Josep". Aigualit, 1, 1994.
- OLIVER, A. "La cova dels Orguens. (la Vall d'Uixó, Castellón). Un asentamiento ibérico en cueva". Cuadern de Prehistòria i Arqueologia de Castelló, 28, 2010.
- RIPOLLÉS ALEGRE, P.P. Estudio numismático del yacimiento de Sant Josep (Vall d'Uixó, Castelló). En: II Simposi de Numismàtica de Barcelona. Societat Catalana d'estudis numismàtics, Barcelona, 1980, p. 211-215.
- ROSAS ARTOLA, M. "El poblat ibèro-romà de Sant Josep (la Vall d'Uixó), aportació a la història de la Plana durant l'edat antiga". Butlletí de l'Associació Arqueològica de Castelló "Llansol de Romaní", 1981, 2, p. 15-16.
- ROSAS ARTOLA, M. "El mobiliari metàl·lic del poblat ibero-romà de Sant Josep (la Vall d'Uixó, Castelló)". Cuadernos de Prehistoria y Arqueología Castellonenses, 7, 1983, p. 197-218.
- ROSAS ARTOLA, M. "Ceràmiques gregues i campanianes del poblat de Sant Josep". Cuadernos de Prehistoria y Arqueología Castellonenes, 16, 1994.
- ROSAS ARTOLA M. Algunes àmfores africanes i hispàniques del moment tardoromà del poblat de Sant Josep (la Vall d'Uixó, Castelló)". Annals de l'Institut d'Estudis Girondins, vol. 37, 1996-1997.
- ROSAS ARTOLA, M. "La muralla del poblat de Sant Josep (la Vall d'Uixó, Castelló)". Simposi Internacional d'Arqueologia Ibèrica (Manresa), 1999, p. 315-319.
- ROSAS ARTOLA, M. "Els vidres romans del poblat de Sant Josep". Estudis Universitaris Catalans, XIX, Barcelona, 1993.
- TUR I RUBIO, Josep. "Colxo, botija i cànter: algunes consideracions". Aigualit, 7, 2001.
- URBÁN, José Ramón. "L'aigua a la Vall d'Uixó". Aigualit, 3, 1997.
- VICENT CAVALLER, Joan. "Conjunt monetari tardo-romà procedent del jaciment de Sant Josep (La Vall d'Uixó)". Cuadernos de Prehistoria y Arqueología Castellonenses, 7, 1983, p. 299-303.

6-PÀGINES WEBS.

- RÍO SUBTERRÁNEO: COVES DE SANT JOSEP: <http://www.riosubterraneo.com/>
- COVES DE SANT JOSEP-FACEBOOK: <https://es-es.facebook.com/pages/Grutas-de-San-Jos%C3%A9-Rio-Subterraneo/411771022233647>
- WEB AJUNTAMENT DE LA VALL D'UIXÓ: <http://www.lavallduixo.es/vallduixoPublic/portada/ciudad/turismo/coves-de-sant-josep>
- CUEVAS TURÍSTICAS (ACTE): http://www.cuevasturisticas.es/cueva_23.asp?c=27
- WIKIPEDIA: http://es.wikipedia.org/wiki/Grutas_de_San_Jos%C3%A9
- CAVIDADES DE LA PROVINCIA DE CASTELLÓ: ESPELEO CLUB CASTELLÓ: COVA SANT JOSEP: <http://www.cuevascastellon.uji.es/ES6D01.php?id=3692>
- CAVIDADES DE LA PROVINCIA DE CASTELLÓ: ESPELEO CLUB CASTELLÓ: COVA ORGUES: <http://www.cuevascastellon.uji.es/ES6D01.php?id=3683>
- CUENTATUVIAJE: LES COVES DE SANT JOSEP: http://www.cuentatuviaje.net/ver_reportaje.asp?id=36
- CASTELLÓN MEDITERRÁNEO. ARTE RUPESTRE: <http://www.castellonmediterraneo.com/content/coves-de-sant-josep-la-vall-d%E2%80%99uix%C3%B3-arte-grabado-arte-rupestre-en-castell%C3%B3n-patrimonio>
- DIPUTACIÓ DE CASTELLÓ. POBLAT DE SANT JOSEP: <http://www2.dipcás.es/valenciano/servicio/arqueologia/SJosep.htm>
- SISTEMA HIDRÁULICO AQÜEDUCTOS: <http://lavallduixo.mobi/LAVALL11>
- AMICS VALLTORTA GASSULLA: <https://www.facebook.com/AmicsValltortaGassulla>

FITXA N° 1

La **Cova de Sant Josep** es troba al Paratge de Sant Josep, a 1 Km de la població de la Vall d'Uixó. És un atractiu turístic natural visitat per milers de turistes durant tot l'any.

-Quina longitud coneguda té el riu subterrani?

-Fins a quants quilòmetres es creu que pot arribar la seua longitud?

-Quin és el recorregut que es fa en barca actualment?

FITXA N° 2

La Vall d'Uixó, gràcies a la seua situació estratègica ha estat sempre ocupada per diversos pobladors al llarg de la seua història.

-En l'època prehistòrica, concretament al final del **Paleolític Superior**, existeixen jaciments arqueològics que demostren l'ocupació del territori per part de grups humans caçadors recol·lectors. Coneixes algun d'aquests jaciments?

-Durant el **Neolític i l'Edat del Bronze**, hi ha constància d'assentaments situats a les parts altes de les muntanyes de la Vall d'Uixó, una població que amb el temps es va estendre durant **l'Època Ibèrica**. Quin jaciment d'esta època es troba en el paratge de Sant Josep?

-On es troba situat? Quines característiques té?

-En quin període va estar ocupat?

FITXA N° 3

La Cova de Sant Josep és un dels jaciments més antics ocupats per l'home, ací a la Vall.

-Quan de temps fa que l'home es va establir en ella?

-Quina mostra d'art podem veure a l'entrada de la cova?

-En quin any es va fer el descobriment de les pintures rupestres?

-Quines característiques podries destacar de les pintures rupestres situades al llindar de la cova, pintures que la UNESCO va declarar «Patrimoni de la Humanitat»?

FITXA N° 4

La Cova de Sant Josep es troba al Paratge de Sant Josep a 1 Km de la població de la Vall d'Uixó. És un atractiu turístic natural visitat per milers de turistes durant tot l'any.

-En el segle XVIII, Josep Cavanilles ja feia referència a les aigües de Sant Josep. Des de principis del segle XX es va descobrir poc a poc el seu interior. Indica quins van ser els descobriments realitzats des de 1902 fins els anys 60.

-Quina longitud coneguda té el riu subterrani?

-Quins són els sectors en els quals es divideix la Cova? Quines sales podem trobar-hi? Descriu-les.

FITXA N° 5

-Utilitza diverses **fonts d'informació** per tal d'ampliar els teus coneixements.

ROCA CALCÀRIA:

ARQUEOLOGIA:

CARBONI 14:

PALEOLÍTIC:

NEOLÍTIC:

RUPESTRE:

EDAT DEL BRONZE:

ÈPOCA IBÈRICA:

FENICIS: